

Κ. Τσοπάνης, Δρ Φιλοσοφίας και Ιστορίας των Θρησκευμάτων:

Ο Μιχαήλ Εμινέσκου γεννήθηκε στο Μποτοσάνι της Μολδαβίας στις 15 Ιανουαρίου του έτους 1850 και ήταν γόνος μιας ευκατάστατης οικογένειας της επαρχίας. Άρχισε τις εγκύκλιες σπουδές του στην πόλη Τσερναούτι και τις τελείωσε στο Σιμπίου, του οποίου ο πληθυσμός ήταν κυρίως γερμανόφωνος και όπου είχε την ευκαιρία να εξοικειωθεί πλήρως με την γερμανική γλώσσα. Κατόπιν σε ηλικία 19 ετών εγγράφηκε στην φιλοσοφική σχολή του πανεπιστημίου της Βιέννης και μετά φοίτησε νομικά στο Βερολίνο και στην Ιένα. Κατά τη διάρκεια των πανεπιστημιακών του σπουδών είχε την ευκαιρία να λάβει μια ευρύτατη παιδεία, χωρίς ωστόσο να ακολουθήσει καμία επαγγελματική καριέρα. Τελειώνοντας τις σπουδές του επέστρεψε στην πατρίδα του εργαζόμενος ως βιβλιοθηκάριος, σχολικός επιθεωρητής και δημοσιογράφος στο Ιάσιο (1874-1876). Ωστόσο πολιτικοί του αντίπαλοι κατάφεραν να τού στερήσουν τη θέση εργασίας και τον ανάγκασαν να μετακομίσει στο Βουκουρέστι όπου και συνέχισε να εξοικονομεί τα προς το ζην εργαζόμενος κυρίως ως αρθρογράφος, ενώ παράλληλα συνέχισε να γράφει και να δημοσιεύει ποιήματα.

Από πολύ νωρίς ο Εμινέσκου απέδειξε το ποιητικό του ταλέντο δημοσιεύοντας ποιήματα του στο πολύ γνωστό, τότε, φιλολογικό περιοδικό της πατρίδας του «Λογοτεχνικές Συνδιαλέξεις» (*Convorbiri Literare*) όπου και δέχθηκε πολύ ευμενείς και εγκωμιαστικές κριτικές από τον μεγάλο κριτικό και λογοτέχνη Τίτο Μαϊορέσκου. Ανήκε στην γενιά των μεγάλων κλασικών Ρουμάνων συγγραφέων όπως, ο διηγηματογράφος Ιών Κρεάνγκα και ο συγγραφέας Ιωαν Σλαβίτσι καθώς και ο φαναριώτικης καταγωγής λογοτέχνης και θεατρικός συγγραφέας Ιών Λούκα Καρατζιάλε, ο οποίος συνεργάστηκε με τον νεαρό ποιητή Εμινέσκου στην εφημερίδα «Ο Χρόνος» (*Timpu*), και εντυπωσιασμένος από το φυσικό του παράστημα έγραψε για αυτόν περιγράφοντας τον πολύ γλαφυρά: «Ήταν μια ομορφιά! Μια κλασική φιγούρα πλαισιωμένη από μακρείς μαύρους βουκλούς, με ένα υψηλό και καθαρό μέτωπο και δύο μεγάλα μάτια - σε αυτά τα παράθυρα της ψυχής μπορούσε να δει ο καθένας τον εσωτερικό άνθρωπο. Είχε ένα τρυφερό και βαθιά μελαγχολικό χαμόγελο. Είχε τον αέρα ενός νεαρού αγίου που ξεγλίστρησε από κάποια παλαιά εικόνα, ήταν ένα παιδί προορισμένο να υποφέρει, και στην μορφή του οποίου φαίνονταν χαραγμένα κάποια μελλοντικά βάσανα.»

Ωστόσο, η σταδιοδρομία του ταλαντούχου ποιητή δε διήρκεσε πολύ. Η διάνοια του σκοτίστηκε το 1883. Μετά από μια σοβαρή θεραπεία στο Ντέμπλινγκ της Αυστρίας η υγεία του φαινομενικά σταθεροποιήθηκε. Επέστρεψε στην πατρίδα του όπου φυτοζωούσε ως βιβλιοθηκάριος στο Ιάσιο μέχρι το 1887, όταν η φρενοβλάβεια του επιδεινώθηκε και το 1889 πήρε τέτοιες διαστάσεις, ώστε ένωσε την ανάγκη να καταφύγει σε σανατόριο. Εκεί μια πέτρα ενός παράφρονά του έθραυσε το κρανίο και τον οδήγησε στην επιθυμητή λύτρωση. Μόλις 13 έτη διήρκεσε η δημιουργική του πορεία αφού το μεγάλο του πνεύμα έσβησε από την επίγεια ζωή στις 15 Ιουνίου του 1889 σε ηλικία μόλις 39 ετών. Στα λίγα αυτά χρόνια της δημιουργικής του πορείας ο μεγάλος μυστικιστής και μεταφυσικός ποιητής δημοσίευσε μόνο 64 ποιήματα μιας και η σεμνότητα του με δυσκολία του επέτρεπε να ξεδιπλώνει τις κραυγές της ψυχής του, τις αγωνιώδεις υπαρξιακές του αναζητήσεις, τους μύχιους πόθους και τις ελπίδες του μπροστά στα βέβηλα μάτια των πολλών. Έτσι μετά το θάνατό του βρέθηκαν στο σπίτι του χιλιάδες δημοσίευτων χειρογράφων του με ποιήματα, πεζά, θεατρικά έργα, φιλοσοφικές μελέτες, μεταφράσεις κλπ., που αποδεικνύουν το πολυσχιδές ταλέντο του ποιητή.

Η εποχή την οποία έζησε ο ποιητής ήταν κρίσιμη και αποφασιστική για τη χώρα του, η οποία μόλις είχε λυτρωθεί από την φόρου υποτέλειας ηγεμονία των Οθωμανών και αγωνιζόταν να ανακαλύψει και να δημιουργήσει τη δική της πολιτισμική και πολιτιστική ιδιοπροσωπία παλεύοντας ανάμεσα στις ισχυρές επιδράσεις που δεχόταν τόσο από τους ορθοδόξους Ρώσους γείτονες της όσο και από τους φιλελευθέρους Γάλλους. Και οι δύο μεγάλες αυτές χώρες έβλεπαν ως προτεκτοράτο τους την νέα εκείνη χώρα, η οποία ακόμα χρησιμοποιούσε ως επίσημη γλώσσα και γραφή τα ελληνικά και τα σημάδια του φαναριώτικου παρελθόντος της ήταν ακόμα έντονα στην λατρεία, στην γλώσσα, στην

παιδεία, στον τρόπο ζωής, στις εκκλησίες και στα σπίτια. Έτσι και ο Εμινέσκου όλη του την ζωή πάλευε μεταξύ δύο και τριών, ενίοτε αντιθέτων, πολιτισμικών ατραπών προσπαθώντας να συνδέσει δημιουργικά όλα τα γόνιμα πολιτιστικά στοιχεία που είχαν περάσει ως δάνεια στην παιδεία της νεοσύστατης χώρας του.

Τελικά μέσα από το λογοτεχνικό του ταλέντο και την ευρύτατη μόρφωση του κατάφερε να αναπτύξει τη ρουμανική γλώσσα και λογοτεχνία όσο σχεδόν κανείς άλλος από τους ομοεθνείς του λογοτέχνες, αποτελώντας για τους Ρουμάνους το πρότυπο για την ποίησή τους. Χάρη στην μοναδική του ιδιοφυΐα δημιούργησε έναν ιδιότυπο ρουμανικό ρομαντισμό. Άλλαξε ριζικά την ποιητική έκφραση επιβάλλοντας στην ρητορική και στον υπαρξιακό λυρισμό τα δικά του στερεότυπα. Μολονότι καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του δε δημοσίευσε παρά μόνο έναν τόμο ποιήματα (1884), η αξία του έργου του τον ανέδειξε ως τον μεγαλύτερο Ρουμάνο λυρικό ποιητή. Επίσης ύμνησε με μια πλούσια γλώσσα τον ανταγωνισμό των πνευματικών αξιών μέσα στις σύγχρονες κοινωνίες καθώς και την πορεία ανεξαρτησίας του λαού του. Όλο του το έργο διαπνέεται από μια ιδιαίτερη μεταφυσική φιλοσοφική αντίληψη. Φυσιολάτρης και βαθιά μεταφυσικός ταυτόχρονα συχνά επιδίδεται στην περιγραφή της φύσης την οποία νιώθει ζωντανή γύρω του να του ψιθυρίζει και να του λέει τα μυστικά της.

Ωστόσο, η εσωτερική συγχώνευση των πολιτισμικών ρευμάτων και επιδράσεων που επιχείρησε ο Εμινέσκου δεν πέτυχε στον απόλυτο βαθμό. Όπως ο λαός του ταλαντεύεται μέχρι σήμερα μεταξύ ορθοδόξου Ανατολής (Ρωσίας) και λατινικής Δύσης (Γαλλίας -Ιταλίας) μιλώντας μια γλώσσα που του επιτρέπει να κατανοεί και τους Σλάβους και τους λατινόφωνους ταυτοχρόνως, έτσι και η ψυχή του ποιητή μολονότι είναι ενιαία, ταλαντεύεται μεταξύ των δύο άκρων. Από τη μια μεριά προβάλλει ένας Εμινέσκου υγιής, δραστήριος θετικός, και από την άλλη ένας Εμινέσκου ασθενής παθητικός, αρνητικός. Από την μια μεριά τραγουδά την ομορφιά του κόσμου την οποία βιώνει στην ψυχή του σαν μια απολαυστική ψευδαίσθηση παρά ως πραγματικότητα. Και από την άλλη χάσκει η ανυπαρξία, το τίποτε. Μάχεται μεταξύ του κρυστάλλινου, στέρεου και ορθολογιστή Λατίνου και του μυστικιστή, αναρχικού και πολλές φορές απολύτως μηδενιστή Σλάβου.

Αυτός ο αντιφατικός Εμινέσκου εμφανίζεται σε όλη την πορεία της σύντομης ζωής του. Ο ίδιος ήταν ένας σύγχρονος άνθρωπος που είχε σπουδάσει ανατολική και δυτική φιλοσοφία και συγχρόνως θαύμαζε τις λαϊκές παραδόσεις του τόπου του. Πέρασε τα παιδικά του χρόνια στο Μποτοσάνι και στο Ιποτέστι της βόρειας Μπουκοβίνας σε ένα φυσικό τοπίο με δάση, λόφους και πηγές στο μέσον ενός βαθύσκωτου αρχαίου δάσους και οι φυσικές εικόνες αυτές εντυπώθηκαν στο μυαλό του και πέρασαν στην αθανασία μέσα από το έργο του. Σε μια προσπάθεια ανακάλυψης της εθνικής ταυτότητας αλλάζει το σλαβικής υφής πατρώνυμο του «Εμίνοβιτς» υιοθετώντας το εκρουμανισμένο Εμινέσκου, θέλοντας με αυτόν τον τρόπο να διαδηλώσει την πίστη του στην λατινική-δυτική καταγωγή του. Ωστόσο, η βαθιά προσήλωση της οικογενείας της μητέρας του στην μυστική σλαβική ορθοδοξία, τέσσερις από τους θείους του ακολούθησαν τον μοναχικό βίο, θα εντυπώσει έντονα τη σφραγίδα του μυστικισμού και της μεταφυσικής ανησυχίας στην ψυχή του ποιητή.

Ο Εμινέσκου ήταν η έκφραση της ψυχής, ή μάλλον η ίδια η ψυχή του ρουμανικού λαού που μίλησε με την πένα του και ντύθηκε με το όνομά του. Ουσιαστικά ο Εμινέσκου δεν υπήρξε παρά μόνο ως έκφραση μιας όμορφης χώρας δίπλα στην Μαύρη Θάλασσα της οποίας τα κύματα έσπαγαν στην ακτή με άσπρους αφρούς, θυμίζοντας την αχτένιστη γενειάδα κάποιου γέροντα. Και μέσα σε αυτό το κινούμενο υδάτινο δάσος των κυμάτων φώλιαζε τα βράδια αντανακλώμενη η σελήνη. Σε αυτή την χώρα ζούσαν από αιώνες απλοί άνθρωποι που τους έλεγαν, άλλοτε Ζάλμοξι ή Δεκένεο, άλλοτε βασιλιά Δεκέβαλο ή Βοϊρεβίστα και στα βυζαντινά χρόνια Μίρτσεα Γηραίο, ή Στέφανο Μεγάλο, ή Μιχαήλ Γενναίο, ακρίτες της χιλιόχρονης ορθόδοξης αυτοκρατορίας. Από τον καιρό των αρχαίων θρακικών φύλλων των Γετο-Δακών και κατόπιν στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια ο λαός αυτός ζούσε μέσα στα σκοτεινά δάση της Δακίας και ο ποταμός Δούναβης σαν προσωποποιημένη θεότητα

τους προστάτευε από την ιστορία δίνοντας τους την ευκαιρία να υφαίνουν το στημόνι του δικού τους μύθου στα βάθη του σκοτεινού δακτικού δάσους. Μόνο περιστασιακά έγραφαν για αυτούς οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, μιλώντας για ένα λαό από βοσκούς και ζευγολάτες, στους οποίους άρεσε να διηγούνται το βράδυ μαζεμένοι γύρω από τη φωτιά παραμύθια για τον θεό τους τον Ζάλμοξι που μαθήτευσε κοντά στον μεγάλο Έλληνα Πυθαγόρα και τους δίδαξε την αθανασία.

Αυτός ο ορεσίβιος λαός των «αθανάτων» ήταν πάντοτε έτοιμος να υπερασπίσει τα κοπάδια του από τους λύκους που κατέβαιναν από τις κορυφές των Καρπαθίων και τα σύνορα της Αυτοκρατορίας από τους Τατάρους, τους Αβάρους, τους Ούννους και τους Τούρκους που ξεχύνονταν από τις ασιατικές στέπες. Και τον καιρό που τους έμενε ελεύθερος μεταξύ των λύκων και των εχθρών του Αυτοκράτορα, εκείνοι έφτιαχναν από τις φλογέρες τους αυλάκια για να κυλήσουν μέσα σε αυτά μελωδικά οι θρύλοι των κοιλάδων και των βουνών της Μολδαβίας και της Βλαχίας. Μέσα σε αυτόν τον λαό που κατοικούσε στους βαθύσκιωτους λόγγους των πριγκιπάτων γεννήθηκε και ο νέος με τα μεγάλα μάτια, που έμελλε να γίνει η φωνή της ψυχής της πατρίδας του ιστορώντας το παρελθόν και το παρόν της, περιγράφοντας τα ισκιωμένα δάση των Καρπαθίων -όπου ο αγέρας τραγούδαγε τις παγωμένες νύχτες του χειμώνα τον μύθο του βοϊβόδα Βλαντ Τσέπες, που έκανε την ημισέληνο να δύσει -πράγματι, απ' του Προφήτη τους καιρούς οι στρατιές του Ισλάμ τρόμο σαν κι εκείνον του Δράκουλα άλλη φορά δε νιώσαν- και τις καταπράσινες κοιλάδες της Βλαχίας με τα ατέλειωτα ποτάμια που στα νερά τους λουζότανε τις νύχτες η σελήνη. Αυτός ήταν ο Εμινέσκου. Τα ξενικά χαρακτηριστικά της παιδείας του, ευτυχώς δεν μπόρεσαν να αλλοιώσουν ή να σκοτεινιάσουν την πηγή της έμπνευσης του: ξεκίνησε κατευθείαν από την εθνική του βάση και αντιπροσώπευε μια χαρακτηριστική πλευρά των ιδιοτήτων και των χαρισμάτων του ρουμανικού λαού. Γι αυτό ο Εμινέσκου παραμένει μέχρι σήμερα ο πιο αντιπροσωπευτικός ρουμάνος ποιητής και ως εκ τούτου ο πρώτος και πραγματικά κλασικός της ρουμανικής λογοτεχνίας, ο θεμελιωτής και ιδρυτής ό,τι καλύτερου έχει αυτή και το οποίο μπορεί να αντέξει στις επιθέσεις του πανδαμάτορος χρόνου.

Το αριστούργημα του είναι χωρίς αμφιβολία η λυρική μπαλάντα με τον τίτλο ο Αυγερινός (L' Etoile du soir). Το ποίημα του αυτό αποτελεί την κορύφωση της ποιητικής του δημιουργίας και παρουσιάζει το τραγικό πεπρωμένο του ιδιοφυούς δημιουργού του. Σε αυτό το ποίημα, όπως και στην «Προσευχή ενός Δάκα» καθώς και στην «1η Επιστολή», περιγράφεται η σχέση θείου-ανθρώπινου. Στην περιγραφή της εμφανίσεως του σύμπαντος συναντούνται φιλοσοφικές απόψεις της Ριγκ Βέντα (ύμνος της δημιουργίας) με εικόνες που ανήκουν σε ρασιοναλιστικές και ρομαντικές αντιλήψεις, εκφρασμένες από τον Καντ καθώς και χωρία από το Παλαιδιαθηκικό βιβλίο της Γενέσεως. Ο κόσμος για τον Εμινέσκου είναι μια απέραντη ζωντανή ύπαρξη, λογική, εμφορούμενη από την παγκόσμια ψυχή. Η κίνηση των άστρων είναι το αποτέλεσμα της έλξεως την οποία η θεότητα ασκεί επάνω στην ύλη, καθώς και ο καρπός της αγάπης ή της νοσταλγίας της ύλης προς μια άλλη μορφή εκδήλωσης της ύπαρξης. Ο Δημιουργός, σύμφωνα με το καντιανό πρότυπο, είναι μια μηχανική και αφηρημένη διάνοια αποτραβηγμένη στο εσωτερικό του παγκόσμιου Νόμου που επιτάσσει και επισκοπεί αμείλικτα την γέννηση και την ερήμωση των αλληλοδιάδοχων κόσμων.

Το Σύμπαν του Εμινέσκου αποτελείται από έναν πλήθος κόσμων που εκπηγάζουν συνεχώς και πεθαίνουν αιωνίως. Η Θεότητα είναι η ανυπαρξία, η ησυχία της λησμονιάς, ένα βάθος παρόμοιο με την «τυφλή λήθη». Η ανθρώπινη λογική είναι ο καθρέφτης μέσω του οποίου η άμορφη θεότητα φτάνει στην κατανόηση του εαυτού της. Η αισιοδοξία των πλατωνικών οραμάτων, χαρακτηριστικό της πρώιμης δημιουργίας του Εμινέσκου, και ο πεσιμισμός του Σοπενχάουερ, χαρακτηριστικό της ώριμης ηλικίας του, συγχωνεύονται στο τελικό μήνυμα του έργου του, απόδειξη της συνείδησης της τραγικότητας της ύπαρξης σε ένα σύμπαν όπου οι θεοί καταφεύγουν στην ανυπαρξία, καταδικάζοντας τον κόσμο σε μια ζωή ελεύθερη και ανεξάρτητη. Ο Αυγερινός, το αριστούργημα της δημιουργίας του Εμινέσκου, είναι το αποτέλεσμα πολλών ετών υφολογικής επεξεργασίας, το οποίο δημοσιεύθηκε κατά την διάρκεια του έτους 1883 τρεις συνεχόμενες φορές. Το ποίημα αποτελείται από 98 στροφές, 312 στίχους χωρισμένους σε τετράστιχα των 7/8 συλλαβών, γραμμένο σε έναν

ιαμβικό ρυθμό. Ο στατιστικός έλεγχος του ποιήματος υπογράμμισε 1908 λέξεις από τις οποίες 528 ανήκουν στο βασικό λεξιλόγιο, 374 είναι ρήματα, ενώ ο σύνδεσμος «και» εμφανίζεται 85 φορές. Οι πηγές του ποιήματος είναι φολκλορικές και εκεί συνίσταται η ιδιαίτερη αξία του Εμινέσκου, στο ότι δηλαδή ενσωμάτωσε ένα λαϊκό ρουμανικό μοτίβο σε έναν γοητευτικό στοχασμό περί της ιδεαλιστικής αγάπης, την οποία επιδιώκει τόσο η κοσμική και αιώνια ύπαρξη όσο και η γήινη και εφήμερη.

Σύνθεση μιας λογοτεχνικής ιδιοφυΐας, ο Αυγερινός διηγείται στους αναγνώστες του με την πρώτη ανάγνωση το παραμύθι μιας πανέμορφης βασιλοπούλας, η οποία ερωτεύεται μια ύπαρξη που ανήκει στο κοσμικό πλάνο, τον Αυγερινό, και τον οποίο αρνείται να ακολουθήσει γνωρίζοντας καλά τους περιορισμούς της θνητής της φύσης. Τελικά εκπληρώνει τον ανθρώπινο προορισμό μέσα από μια πολύ ευγενική αισθηματική ερωτική σχέση με τον βασιλικό υπηρέτη Καταλίν. Μολονότι τελικά είναι συνεπής με τη φύση της και αντιλαμβάνεται την αξία του θνητού κόσμου, η πριγκίπισσα Καταλίνα δε διστάζει να αποδυθεί σε μια εκ των προτέρων καταδικασμένη αιώνια επιδίωξη προς τον Αυγερινό, δηλαδή προς το μυστηριακό και απρόσιτο ιδεώδες της αθανασίας. Η εμπειρία του πάθους για μια θνητή, από την άλλη, συγκλονίζει τον Αυγερινό, ο οποίος είναι έτοιμος να απεκδυθεί όλες του τις ιδιότητες που του παρέχει η αθανασία «για μια μόνο ώρα έρωτα». Αλαζών και παιδαριώδης ο Υπερίων θυμάται τελικά τον θεϊκό του προορισμό καθώς και το ότι αποτελεί μέρος ενός συνόλου που δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αυτόν. Πεπεισμένος για το παράλογο και το άτοπο της αίτησης του προς τον Δημιουργό, δηλαδή του να θυσιαστεί για την αγάπη μιας θνητής, ο Υπερίων ανακαλύπτει στο τέλος του ποιήματος, την ματαιότητα της γήινης ύπαρξης, την συναισθηματική αστάθεια και την ηθική αδυναμία και ασυνέπεια του θνητού κόσμου.

Σε πείσμα της μυθώδους πλοκής (διηγείται την αγάπη μεταξύ υπάρξεων που ανήκουν σε δυο αντίθετους κόσμους), ο Εμινέσκου προσφέρει στο ποίημα του μεταφυσικές έννοιες, (η αγάπη είναι μια μορφή εκδήλωσης ενεργειών που εξευγενίζουν τον κόσμο), που εκφράζονται μέσω περισσοτέρων φωνών οι οποίες ακούγονται στο ποίημα. Η φωνή της βασιλοπούλας έχει την ακαμψία ενός θρησκευτικού ψαλμού, η φωνή του Αυγερινού καθώς και του Δημιουργού εκφράζουν μεταφυσικές αφαιρέσεις. Ο βασιλικός ακόλουθος Καταλίν είναι μια φωνή η οποία στην αρχή διατηρεί λαϊκούς στοχασμούς, προφορικούς και ανώνυμους, αλλά στο τέλος του ποιήματος μέσα από την συναισθηματική ένωση με την βασιλοπούλα φτάνει σε ιερατικούς τόνους. Ο χώρος, το διάστημα εκδήλωσης εκείνων των δύο παραμυθίων αγάπης είναι διαφορετικός: η συνάντηση της βασιλοπούλας με τον Αυγερινό εκτυλίσσεται στο όνειρο, σε μια κατάσταση ονειρώδη, ενώ το ειδύλλιο με τον Καταλίν εκτυλίσσεται στο δάσος, κάτω από μια βροχή φύλλων φλαμουριάς και υπό το φωσφορίζον φως της σελήνης.

Μολονότι ο τίτλος του ποιήματος φαίνεται να υποβάλλει ότι ο Αυγερινός είναι ο κεντρικός ήρωας, η βασιλοπούλα μέσα από την λογική εμπειρία της εξηγεί στην πραγματικότητα το μήνυμα ολοκλήρου του ποιήματος. Αντικείμενο και υποκείμενο της αγάπης, η πανέμορφη βασιλοπούλα αιτιολογεί την ουράνια και την επίγεια ύπαρξη, συνιστώντας ένα απρόσιτο ιδανικό τόσο για τον Υπερίωνα, όσο και για τον Καταλίν. Η θηλυκή αιωνιότητα παραμένει δυσανάγνωστη, συντηρητική και συνεπής με την φύση της. Ο Μίρτσεα Ελιάντε παρατηρεί ότι «.....συνεχόμενος από τη σκληρή μοίρα του ανθρώπου που περνά την ζωή του σε μια τρομακτική μοναξιά, η οποία αγγίζει την αθανασία, αλλά χωρίς να μπορεί να νιώσει τις χαρές και τα αγαθά αυτού του κόσμου, ο Εμινέσκου συμβολίζει στο ποίημα του το δράμα του ιδιοφυούς ανθρώπου μέσα από την άτυχη αγάπη ενός άστρου για μια θνητή.....η ιδιοφυΐα δεν κατορθώνει να ικανοποιήσει τον πόθο του και καταδικάζεται να περάσει την ζωή του σε μια πλήρη μοναξιά.....γράφοντας τον Αυγερινό, ο Εμινέσκου σκιτσογράφησε την καλύτερη αυτοβιογραφία την οποία ένας ποιητής μπορούσε να παρουσιάσει για τον εαυτό του σε ολόκληρο τον κόσμο...»

Ο πεζός λόγος τώρα καταλαμβάνει στο έργο του Εμινέσκου έναν χώρο λιγώτερο ογκώδη από ό,τι η ποίηση και η αρθρογραφία. Ωστόσο, κατέχει έναν ιδιαίτερο χώρο στην εξέλιξη της ρουμανικής

πεζογραφίας μέσα από την συνθετική και θεματική του ανανέωση η οποία ανοίγει έναν καινούριο δρόμο προς τον μοντερνισμό. Ο πεζός του λόγος εικονογραφεί θέματα ερωτικά, ιστορικά, φιλοσοφικά, διακρινόμενος από τις λυρικές εξομολογήσεις και τις ονειρικές περιγραφές του. Όπως και στην ποίηση, ο Μιχαήλ Εμινέσκου, παρουσιάζει στην πρόζα του τις αντιλήψεις του αναφορικά με τις σχέσεις του ανθρώπου με την κοινωνία και την θεότητα, την ιδέα της σχετικότητας των κατηγοριών του χώρου και του χρόνου, καθώς και της ενσάρκωσης της ψυχής σε διαδοχικές υπάρξεις (μετενσάρκωση). Η απελευθέρωση της ψυχής από την δυναστεία των κατηγοριών του χώρου και του χρόνου- που καταδικάζει την ανθρωπότητα στην ματαιότητα και στο εφήμερο- περιγράφεται στην πρόζα του Εμινέσκου με την βοήθεια της μετεμψύχωσης. Σε κάθε μια ενσάρκωση, ο άνθρωπος ξεχνά τις προηγούμενες υπάρξεις του, ο κόσμος είναι μια αυθαίρετη δημιουργία του Αιωνίου ανθρώπου, επειδή «όλα όσα υπάρχουν στον κόσμο, υπάρχουν στον Θεό».

Ο «Φτωχό-Διόνυσος» είναι ένα φανταστικό διήγημα που δημοσιεύθηκε το 1872 στις «Λογοτεχνικές Συνδιαλέξεις» και μολονότι ανήκει στις δημιουργίες της νεότητας του συγγραφέα θεωρήθηκε από την αρχή ως ένα αριστούργημα. Σε αυτό το διήγημα ο Εμινέσκου φανερώνει διάφορες επιδράσεις που ανήκουν στη γερμανική λογοτεχνία και φιλοσοφία, στη γαλλική λογοτεχνία, στην ινδική φιλοσοφία και στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και μυθολογία, κυρίως δε στις ορφικές ιδέες. Ο συγγραφέας αναπτύσσει μερικά αγαπημένα του φιλοσοφικά θέματα όπως η σχετικότητα του χώρου και του χρόνου («ο κόσμος ελαττωμένος σε έναν κόκκο δροσιάς»), και η ενότητα του Όλου εκφρασμένη σε μια σειρά ατελείωτη αριθμών («το ένα ενυπάρχει σε όλα και το άπαν ενυπάρχει στο εν»). Το διήγημα έχει έναν ήρωα, τον Διόνυσο, ο οποίος περνά μια φιλοσοφική και ερωτική εμπειρία προορισμένη να τον οδηγήσει στην κατανόηση της αποστολής του στον κόσμο.

Είναι ένας τυπικός ρομαντικός ήρωας (ορφανός, όμορφος και λόγιος), «εραστής της μοναξιάς και μη μισούμενος από κανέναν», ο οποίος πειραματίζεται με την βοήθεια ενός βιβλίου- "*Architecturae cosmicae sive astronomiae geocentricae compendium*" - την ενσάρκωση σε μια άλλη εποχή (τον 15ο αιώνα, την περίοδο της βασιλείας του Αλεξάνδρου του Αγαθού). Εκεί ως καλόγερος Δανιήλ κάνει ένα κοσμικό ταξίδι μαζί με την Μαρία φτάνοντας στο φεγγάρι όπου τακτοποιεί τον χώρο σε μια αρμονική Εδέμ γεμάτη από αγάπη. Η αλαζονεία του να συγκρίνει τον εαυτό του με τον Θεό, προκαλεί την πτώση του Δανιήλ και της Μαρίας, πτώση η οποία είναι ταυτόχρονη με τη μετενσάρκωση στην αρχική του ύπαρξη, εκείνη του Διόνυσου. Το μυθιστόρημα κλείνει αισιόδοξα μιας και ο νεαρός έχει την ευκαιρία να ξαναβρει την Μαρία και μαζί με αυτήν και μια περιουσία ολόκληρη προορισμένη να του εξασφαλίσει μια άνετη ζωή. Ο συγγραφέας δομεί πολλές σκηνές εποχής που δίνουν χρώμα στην αφήγηση.

Ο τίτλος της νουβέλας παραπέμπει ευθέως στην ελληνική μυθολογία. Είναι γνωστό ότι ο Διόνυσος-Ζαγρεύς είναι ο θεός της βλάστησης στην ελληνική μυθολογία, η οποία τον θεωρεί γιο της Περσεφόνης και του Διός και ο οποίος εξαιτίας της ζήλιας της Ήρας θα καταβροχθισθεί από τους Τιτάνες. Ο Ζεός κατακεραυνώνει τους Τιτάνες και τον αναπλάθει από τις στάχτες τους. Επαναγεννημένος από τον Δία, ο Διόνυσος εξηγεί την διπλή φύση του ανθρώπου: την θεϊκή από τον Δία και την ανθρώπινη από τις στάχτες των Τιτάνων, εξηγώντας το αίνιγμα των διαδοχικών ζώων μέσα από την προσπάθεια απαλλαγής από το γήινο-τιτανικό στοιχείο. Εδώ εμπλέκεται και ο θρύλος του Ορφέως, προφήτη και μάγου που κατέβηκε στον Άδη για να βρει την αγαπημένη του Ευρυδίκη, ο οποίος κηρύσσει μια νέα πίστη, τον Ορφισμό που συνίσταται στην μύηση του νεοφύτου με τις χαρακτηριστικές παραδόσεις του θεού Διόνυσου και την αναγέννηση του μαζί με αυτόν. Η μετενσάρκωση επίσης αποτελεί βασικό δόγμα του Ορφισμού. Στο διήγημα του Εμινέσκου ανακαλύπτουμε έναν νέο μνημένο ήρωα, που τελεί ένα μυστηριακό τελετουργικό, μια ανώτερη προικισμένη ύπαρξη, ικανή να δημιουργήσει μια νέα πνευματική τάξη. Ο Διόνυσος-Δανιήλ σώζεται μέσω της μετενσάρκωσης, και ο συγγραφέας δανείζεται από τον ελληνικό μύθο όχι μόνο το θρυλικό σύμβολο αλλά και την εικόνα της γης που καταστρέφεται με έναν κατακλυσμό. Ο Μιχαήλ Εμινέσκου προσθέτει στο όνομα του Διονύσου το συμβολικό επίθετο «φτωχός», για να

υπογραμμίσει την ασυμβατότητα μεταξύ της θεϊκής του φύσης και της κοινωνίας στην οποία εμφανίστηκε τυχαία.

Κλείνουμε εδώ την εισαγωγή μας αφήνοντας τον αναγνώστη να πάρει ο ίδιος μια γεύση της γραφής του Μιχαήλ Εμινέσκου. Όντας βέβαιοι ότι δεν μπορέσαμε να αποδώσουμε στην πληρότητα της την ομορφιά του πρωτότυπου λόγου του ποιητή ζητάμε συγγνώμη από το μεγάλο του πνεύμα. Εξάλλου τα δύο έργα του ποιητή που τολμήσαμε να μεταφράσουμε δεν είναι τίποτε άλλο από δύο λίθους που ρίξαμε προκειμένου να κινήσουμε τα λιμνάζοντα ύδατα της λήθης που λόγω της γλωσσικής διαφοράς καλύπτουν την μνήμη του μεγάλου μεταφυσικού μυστικιστή. Εάν ωστόσο παρά την προσπάθεια μας «το ύδωρ δεν εταράχθη», παρακαλούμε να μην μεμφθείτε τις δύο αυτές πέτρες αλλά το χέρι που τις έριξε.

Κι όταν...

Και όταν τα κλαδιά χτυπούν το τζάμι μου
Και σειόνται οι λεύκες έξω
Αισθάνομαι ότι σε έχω μες το μυαλό μου
Και πως σιγανά σε πλησιάζω.

Κι όταν τα αστέρια στη λίμνη πέφτουνε
Βαθειά φωτίζοντάς τη,
Νιώθω τον πόνο μου να γαληνεύει
Το νου να καθαρίζει.

Κι όταν τα αστέρια φεύγουνε
Φανερώνοντας το φως του φεγγαριού,
Είναι σαν οι σκέψεις μου να με οδηγούν
Παντοτινά σε εσένα.

© 2005 Κ. Τσοπάνης
